

**Έρευνα «Σφυγμός του Επιχειρείν»: Τα προβλήματα στο επιχειρηματικό περιβάλλον έχουν βαθιές ρίζες. Μόνη λύση είναι η δημιουργία σύγχρονων και αποτελεσματικών θεσμών.
Οι ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες αξιολογούνται θετικά από τις επιχειρήσεις.**

Στη φετινή, τρίτη κατά σειρά ετήσια έρευνα «**Ο Σφυγμός του Επιχειρείν**», που πραγματοποιεί το Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ σε συνεργασία με την MRB, καταγράφεται μια σαφής **συνέχιση της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος**, όπως και **του κλίματος** σχετικά με την πορεία της χώρας και των ίδιων των επιχειρήσεων. Ωστόσο, καθώς οι περισσότεροι δείκτες αξιολόγησης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος παραμένουν σε επίπεδα κοντά στη βάση, αναδεικνύονται και τα μεγάλα περιθώρια βελτίωσης που ακόμα υπάρχουν ιδιαίτερα ως προς τη φορολογία, την πολυνομία, τις δυσκολίες στη χρηματοδότηση και τις καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης.

Για πολλές επιχειρήσεις, η καθημερινή προσπάθεια επίλυσης προβλημάτων μειώνει τη δυνατότητα επικέντρωσης σε παραγωγικές λειτουργίες και την επιχειρηματική ανάπτυξη. Γι' αυτό, το κύριο συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι η μετάβαση από τη συγκρατημένη αισιοδοξία στην έμπρακτα βελτιωμένη καθημερινότητα και δυναμική τροχιά ανάπτυξης χρειάζεται μεταρρυθμιστική συνέχεια και την Πολιτεία αποφασισμένη να συνεχίσει το έργο της με προσήλωση, κατάλληλο σχεδιασμό και πλάνο, έχοντας στο επίκεντρο την προσέλκυση επενδύσεων και τις ανοιχτές αγορές.

Η έρευνα εστιάζει σε έξι κρίσιμες περιοχές για ένα σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον:

α) ευκολότερη προσέλκυση επενδύσεων και εξασφάλιση της απαραίτητης χρηματοδότησης, β) σαφέστερο και ασφαλέστερο θεσμικό πλαίσιο, γ) μείωση της γραφειοκρατίας, δ) αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών χωρίς «ηλεκτρονικοποίηση» της γραφειοκρατίας, ε) σύγχρονο πλαίσιο απασχόλησης και στ) στοχευμένες κινήσεις που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα εμπόδια.

Παράλληλα, δίνεται μεγάλη σημασία στην εφαρμογή των ψηφισμένων νόμων, στην επιτάχυνση της δικαιοσύνης και σε ταχύτερες και αποτελεσματικότερες διαδικασίες στο ΕΣΠΑ και τους αναπτυξιακούς νόμους.

Συνοπτικά, τα βασικά ευρήματα της έρευνας:

Τομέας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και Ρυθμιστικών Πολιτικών

Διευθυντής: Μιχάλης Μητσόπουλος
Associate Advisor: Αυγή Οικονομίδου

Για πληροφορίες: eper@sev.org.gr

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

- **Βελτιωμένοι Δείκτες Αξιολόγησης Δυσκολιών** του ευρύτερου πολιτικού και οικονομικού περιβάλλοντος που, ωστόσο έχουν μεγάλο περιθώριο βελτίωσης.
- Οι μεγαλύτερες δυσκολίες για τις επιχειρήσεις είναι η **υψηλή φορολογία**, τα «**απόνερα**» της **κρίσης**, η αδιαφάνεια και η αναξιοκρατία. Για πολλές επιχειρήσεις, μεγάλη δυσκολία είναι και το **έλλειμμα ανθρώπινου δυναμικού**.
- Για τη βελτίωση της καθημερινής τους λειτουργίας, οι **επιχειρήσεις ζητούν προβλέψιμο πλαίσιο, εύρυθμη λειτουργία των αγορών** και κανόνες υγιούς ανταγωνισμού.
- Οι πιο **ώριμοι ψηφιακά και αυτοματοποιημένοι φορείς του δημοσίου τομέα και οι ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες εκτιμώνται σαφώς θετικότερα**, δείχνοντας την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει η δημόσια διοίκηση.
- Οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν **πληθώρα εμποδίων στην καθημερινότητά τους, παρά τη σταδιακή βελτίωση**, προκαλώντας **αβεβαιότητα** για το πλαίσιο λειτουργίας και τους κανόνες, για το τι μπορεί να πραγματοποιηθεί, πού και πώς.
- Οι **δημόσιοι φορείς κρίσιμης σημασίας για την επιχειρηματικότητα** αδυνατούν να ακολουθήσουν τις ανάγκες των επιχειρήσεων και αποτυγχάνουν να δείξουν σημάδια ουσιαστικής βελτίωσης, σημειώνοντας διαχρονικά **ποσοστά ικανοποίησης κάτω από 10%**.
- **Το τοπίο των επιχειρήσεων ως προς την προοπτική τους έχει αρχίσει να μεταβάλλεται θετικά.** Η πλειονότητα βρίσκεται σε «**φάση ανάπτυξης**» (57,7%), **μία στις τρεις επιχειρήσεις προβλέπει αύξηση των εσόδων** τον επόμενο χρόνο και **το 60% ανάκαμψη της χώρας εντός τριετίας**.
- Η έννοια της **επένδυσης** (εκτός από ανάπτυξη που αναφέρει το 43,8%) συνδέεται με έννοιες όπως η καινοτομία (28%), η δημιουργικότητα (27%) αλλά και το ρίσκο (21%).
- Ως βασικοί **παράγοντες αύξησης του κύκλου εργασιών** αναδείχθηκαν οι **Στρατηγικές Συνεργασίες**, η αύξηση της ζήτησης, οι επενδύσεις σε Έρευνα & Ανάπτυξη και οι εξαγωγές.

Τέλος, στη φετινή έρευνα «Ο Σφυγμός του Επιχειρείν» συμπεριλήφθηκε για πρώτη φορά ερώτηση με ελεύθερη απάντηση σχετικά με το ποιοι Έλληνες και ξένοι επιχειρηματίες συνδυάζουν χαρακτηριστικά επιτυχίας και θαυμασμού. Τις πρώτες θέσεις στις απαντήσεις των στελεχών επιχειρήσεων, λαμβάνοντας ποσοστά πάνω από 8%, κατέλαβαν ο Ευάγγελος Μυτιληναίος (Έλληνες) και ο Bill Gates (ξένοι) - **(Δ6)**.

Ο Σφυγμός του Επιχειρείν¹

Για τρίτη συνεχή χρονιά το Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ σε συνεργασία με την MRB πραγματοποίησε την έρευνα γνώμης «Ο Σφυγμός του Επιχειρείν». Στόχος είναι η συστηματική καταγραφή και αξιολόγηση των παραμέτρων που διαμορφώνουν το επιχειρηματικό και επενδυτικό περιβάλλον.

Η έρευνα, εκτός από τον εντοπισμό εμποδίων και την καταγραφή των προσδοκιών των επιχειρήσεων, αξιολογεί το μεταρρυθμιστικό έργο και αναδεικνύει και ρεαλιστικές, εφαρμόσιμες προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση. Η καθιέρωσή της ως ένα αξιόπιστο και επιδραστικό εργαλείο πολιτικής συμβάλει σε τεκμηριωμένες προσεγγίσεις ως κρίσιμη προϋπόθεση για αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχεδιασμό.

Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζονται τα κυριότερα ευρήματα.

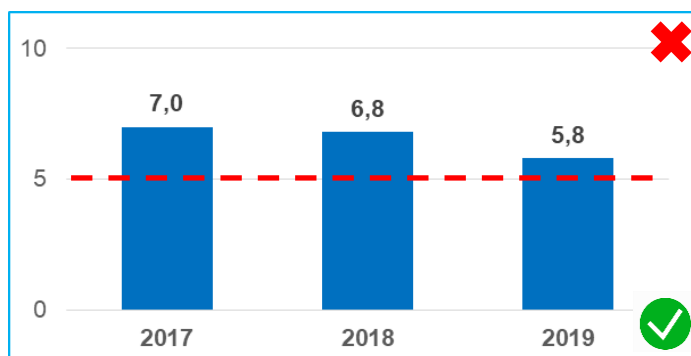
Η υψηλή φορολογία, τα «απόνερα» της κρίσης και το έλλειμμα αξιοκρατίας συνθέτουν ένα μη ευνοϊκό ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον

Πόσο ανταγωνιστικό είναι το ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ελλάδα; Τι και προς ποια κατεύθυνση πρέπει να αλλάξει ώστε να αποτελέσει η χώρα πόλο έλξης επενδυτικών κεφαλαίων; Τα μηνύματα του επιχειρηματικού κόσμου είναι **συγκρατημένα**:

Ο Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με το Ευρύτερο Οικονομικό Περιβάλλον **βελτιώνεται** για δεύτερη συνεχή χρονιά. Αν και η βελτίωση σε σχέση με το 2018 είναι σημαντική, ο δείκτης **παραμένει ακόμα κάτω από τη βάση** αποτυπώνοντας εύληπτα τα **δομικά προβλήματα** της ελληνικής οικονομίας (**Δ1**).

Δ1. Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με το Ευρύτερο Οικονομικό και Πολιτικό Περιβάλλον

Κλίμακα από 1 «Καθόλου Δυσκολία» έως 10 «Μεγάλη Δυσκολία»

- Ο Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με το Ευρύτερο Οικονομικό Περιβάλλον καταγράφει μεν συνεχή βελτίωση την περίοδο 2017-2019, παραμένει ωστόσο σε επίπεδα χαμηλότερα της βάσης.

Η υψηλή φορολογία, τα «απόνερα» της κρίσης, η διαφθορά και το έλλειμμα διαφάνειας εξακολουθούν να προκαλούν τις μεγαλύτερες δυσκολίες στις επιχειρήσεις (**Δ2**).

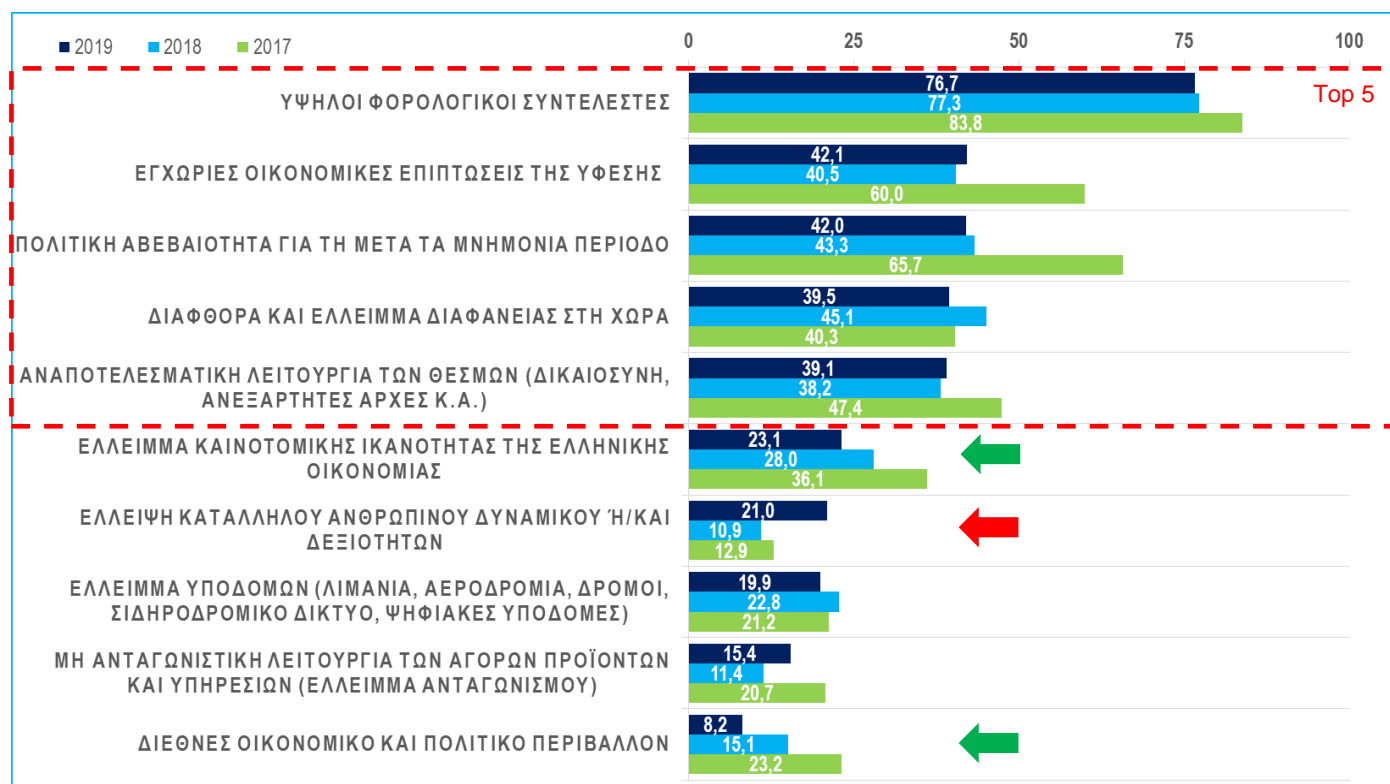
¹ Για την ταυτότητα της έρευνας δείτε τον πίνακα (**Δ24**) στο τέλος της παρούσας έκδοσης και για τα πλήρη αποτελέσματα των προηγούμενων ετών [εδώ](#).

Δ2. Αξιολόγηση εμποδίων που σχετίζονται με το ευρύτερο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον (μάκρο-περιβάλλον)

Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία

Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

Βελτιούμενη καινοτομική ικανότητα αλλά και σημαντικές ελλείψεις του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού αναδεικνύουν οι επιχειρήσεις

- Παρά τις δυσκολίες, σημειώνεται συνεχής και αξιοσημείωτη **βελτίωση στην καινοτομική ικανότητα** της ελληνικής οικονομίας (κατά 13 π.μ. την περίοδο 2017-2019) - (Δ2). Στο σύγχρονο, ιδιαίτερα ανταγωνιστικό, διεθνές περιβάλλον αυτό αποτελεί μια θετική εξέλιξη και απαραίτητη προϋπόθεση για αποτελεσματική προσαρμογή στις προκλήσεις της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης (δείτε [εδώ](#) και [εδώ](#) αναλυτικά Special Reports του ΣΕΒ).
- Η **έλλειψη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού** (1 στις 5 επιχειρήσεις θεωρεί ότι προκαλεί πολύ μεγάλη δυσκολία) αποτελεί ένα επιδεινούμενο πρόβλημα για τις επιχειρήσεις καταδεικνύοντας την ανάγκη για αναβάθμιση των δεξιοτήτων (up-skilling) και επανακατάρτιση (re-skilling) του ανθρώπινου δυναμικού σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις (δείτε [εδώ](#) και [εδώ](#) αναλυτικά Special Reports του ΣΕΒ).
- Οι **διεθνείς εξελίξεις** (εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ-Κίνας, Brexit κ.ά.) προβληματίζουν τις επιχειρήσεις σε μικρότερο βαθμό από ότι στο πρόσφατο παρελθόν, μια εξέλιξη που αντανάκλα και την εσωστρέφεια πολλών επιχειρήσεων.

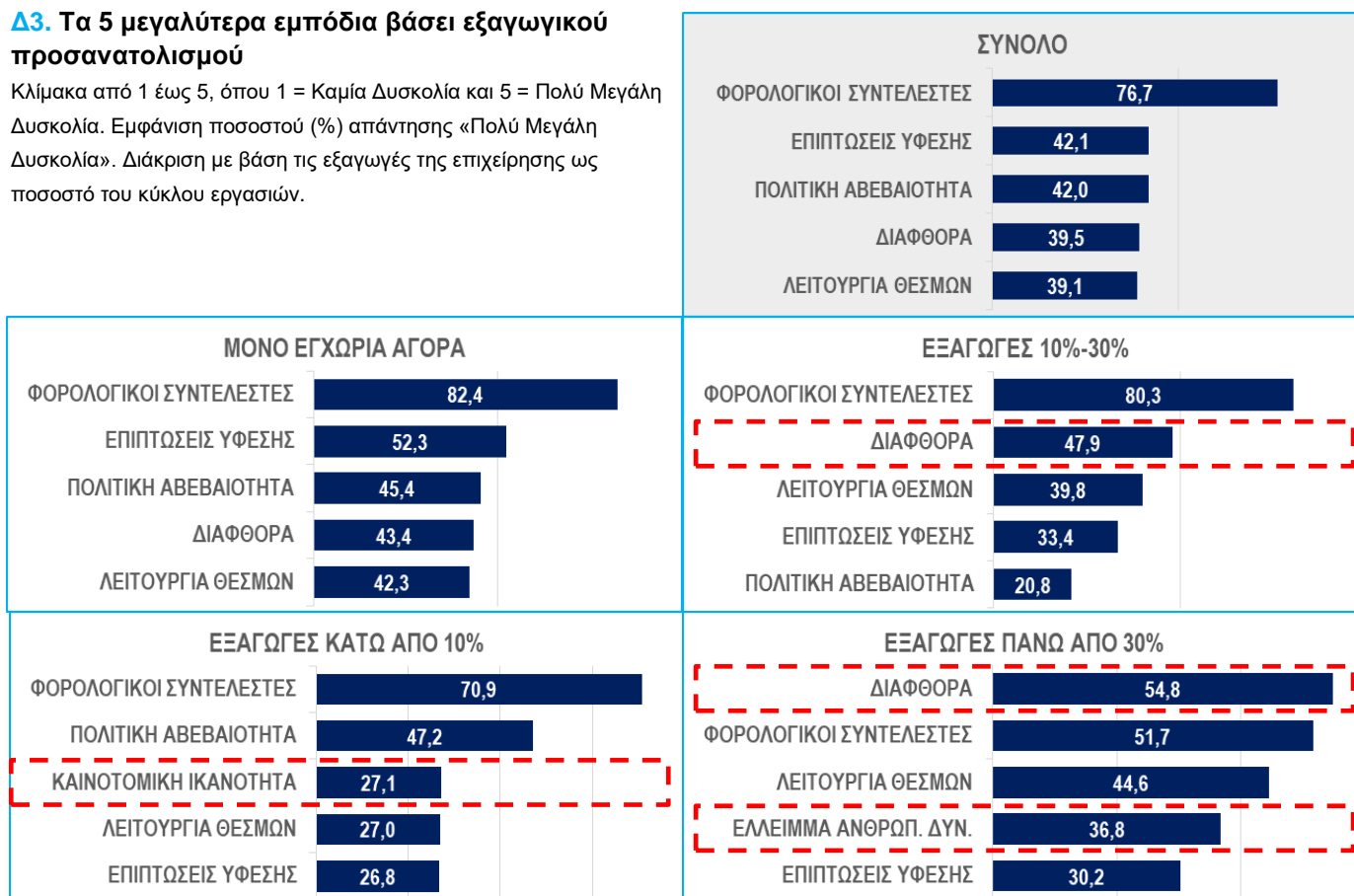

Ο εξαγωγικός προσανατολισμός διαφοροποιεί τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις

- Οι επιχειρήσεις με έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό (>30% του κύκλου εργασιών) θεωρούν ως σημαντικότερα προβλήματα: α) το **επίπεδο διαφθοράς** στη χώρα (1^η έναντι 4^{ης} θέσης στο σύνολο) και β) το **έλλειμμα του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού** (4^η έναντι 7^{ης} θέσης στο σύνολο) - (**Δ3**). Πρόκειται για επιχειρήσεις που εκτίθενται στο διεθνή ανταγωνισμό, διαθέτουν εμπειρίες και παραστάσεις από οικονομίες του εξωτερικού και έχουν διοικητική οργάνωση και κουλτούρα που έρχεται σε άμεση αντίθεση με την αδιαφάνεια και την αναξιοκρατία, ενώ είναι και πιο ευάλωτες σε τυχόν γραφειοκρατικές καθυστερήσεις. Παράλληλα, αναδεικνύονται και οι ιδιαίτερες ανάγκες και ελλείψεις που αντιμετωπίζουν σε δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού, τόσο σε τεχνικό, όσο και σε οργανωτικό επίπεδο (π.χ. Export Manager). Αντίστοιχα αποτελέσματα παρουσιάζονται και στις επιχειρήσεις με μεσαίας έκτασης εξαγωγικό προσανατολισμό (10-30% του κύκλου εργασιών).
- Οι επιχειρήσεις με σχετικά περιορισμένη εξαγωγική δραστηριότητα (<10% του κύκλου εργασιών) υπογραμμίζουν τις **αδυναμίες στην καινοτομική ικανότητα** ως το σημαντικότερο εμπόδιο, αναδεικνύοντας την ανάγκη υποστήριξής τους προκειμένου να αυξήσουν τις εξαγωγικές τους ικανότητες και να διευρύνουν τη διεύθυνσή τους στις αγορές του εξωτερικού.

Δ3. Τα 5 μεγαλύτερα εμπόδια βάσει εξαγωγικού προσανατολισμού

Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία». Διάκριση με βάση τις εξαγωγές της επιχείρησης ως ποσοστό του κύκλου εργασιών.

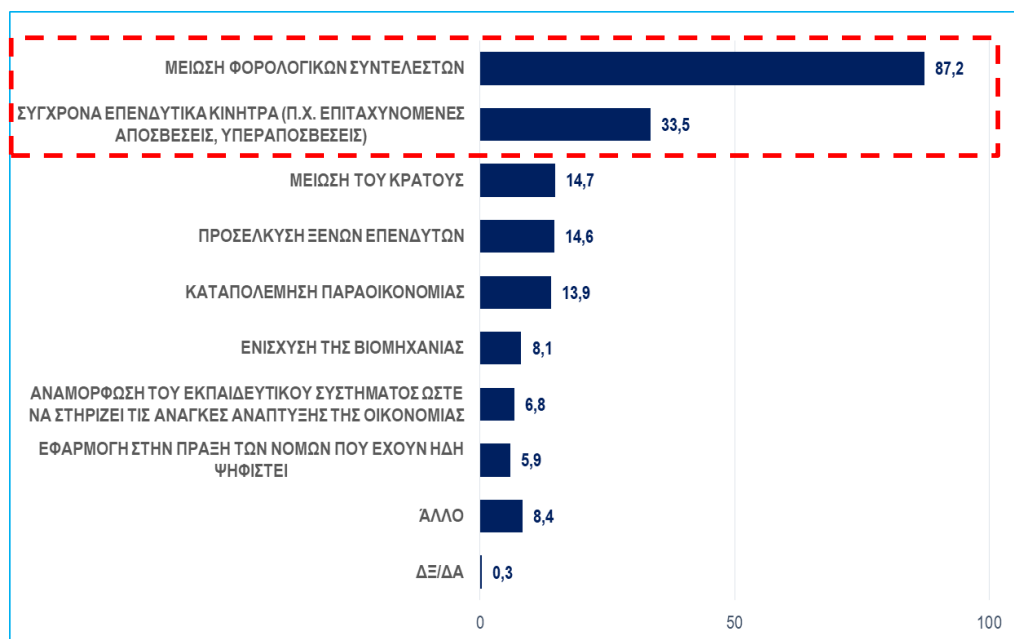

Πως θα βελτιωθεί το μακρο-περιβάλλον της επιχειρηματικότητας;

Η επιχειρηματικότητα απαντάει με σαφήνεια ότι προτεραιότητα πρέπει να είναι η **μείωση των φορολογικών βαρών και η αξιοποίηση σύγχρονων και στοχευμένων επενδυτικών εργαλείων (Δ4)**, δείχνοντας το δρόμο για την κάλυψη του επενδυτικού κενού και τη βελτίωση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας και τελικά την επίτευξη **υψηλών, βιώσιμων, ρυθμών ανάπτυξης** που τόσο έχει ανάγκη η χώρα.

Δ4. Προτεραιότητες κυβέρνησης για να επιτευχθούν υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης στη χώρα

Δυνατότητα δύο απαντήσεων

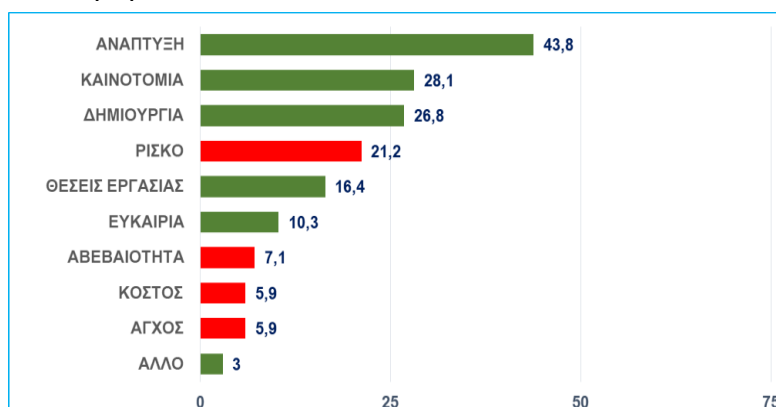
- Δίχως μείωση των φορολογικών συντελεστών και ουσιαστικά επενδυτικά εργαλεία που διευκολύνουν τη ρευστότητα των επιχειρήσεων δεν πρόκειται να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι ρυθμοί ανάπτυξης που έχει ανάγκη η χώρα.

Επενδύσεις σημαίνουν ανάπτυξη - καινοτομία - δημιουργία. Έλληνες και ξένοι επιχειρηματίες που αποτελούν πρότυπο.

Για τους επιχειρηματίες οι **επενδύσεις είναι έννοια ταυτόσημη με την ανάπτυξη (Δ5)**. Για αυτό και είναι σημαντικό οι παρεμβάσεις της πολιτείας να λαμβάνουν πάντοτε υπόψη την άμεση σύνδεση της δημιουργίας φιλοεπενδυτικού περιβάλλοντος με το αναπτυξιακό αποτύπωμα για τη χώρα. Πέραν τούτου, οι επενδύσεις ταυτίζονται και με μια σειρά από άλλες **θετικές λέξεις**, όπως καινοτομία, δημιουργία, νέες θέσεις εργασίας και επιχειρηματικές ευκαιρίες, ενώ μόλις 1 στους 5 επιχειρηματίες προβάλλει το ρίσκο που ενέχει κάθε επενδυτική κίνηση ως πρώτη απάντηση.

Δ5. Λέξεις που συνοψίζουν καλύτερα την έννοια της επένδυσης (%)

Δυνατότητα δύο απαντήσεων

Στο πλαίσιο αυτό, Έλληνες και ξένοι επιχειρηματίες που συνδυάζουν χαρακτηριστικά επιτυχίας και θαυμασμού από την επιχειρηματική κοινότητα και δείχνουν το δρόμο προόδου είναι ο Bill Gates, ο Ευάγγελος Μυτιληναίος και ο Elon Musk, καταλαμβάνοντας ποσοστά πάνω από 5% (Δ6).

Δ6. Οι ξένοι και Έλληνες επιχειρηματίες που αποτελούν πρότυπο

Αυθόρμητες απαντήσεις (ανοιχτή ερώτηση). Ποσοστοποίηση σε όλους όσοι έχουν αναφέρει κάποια άποψη.

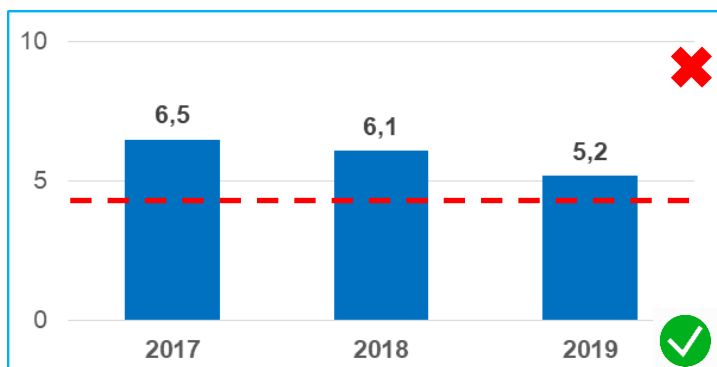
Προβλέψιμο πλαίσιο, εύρυθμη λειτουργία των αγορών και κανόνες υγιούς ανταγωνισμού ζητούν οι επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν **πληθώρα εμποδίων στην καθημερινότητά τους, παρά τη σταδιακή βελτίωση**, προκαλώντας **αβεβαιότητα** για το πλαίσιο λειτουργίας και τους κανόνες, αλλά και ενδιαασμούς για το τι μπορεί να πραγματοποιηθεί, πού και πώς. Παράλληλα, η συνεχής προσπάθεια επίλυσης καθημερινών προβλημάτων αφαιρεί από τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα τις ΜμΕ, τη δυνατότητα απόλυτης επικέντρωσης σε παραγωγικές λειτουργίες.

Ο **Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών** που σχετίζονται με την **Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων** υποχωρεί σταδιακά από το 2017, κάτι που αποτελεί μια αναμφίβολα θετική εξέλιξη (Δ7). Ωστόσο, η **απόσταση που υπάρχει ακόμα από το επιθυμητό επίπεδο** αποτυπώνει εύληπτα την **ανάγκη συνέχισης στοχευμένων παρεμβάσεων** από την πολιτεία για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας.

Δ7. Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων

Κλίμακα από 1 «Καθόλου Δυσκολία» έως 10 «Μεγάλη Δυσκολία»

- Συνεχίζοντας τη σταδιακή πορεία βελτίωσης, ο Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων διαμορφώνεται στη βάση το 2019.

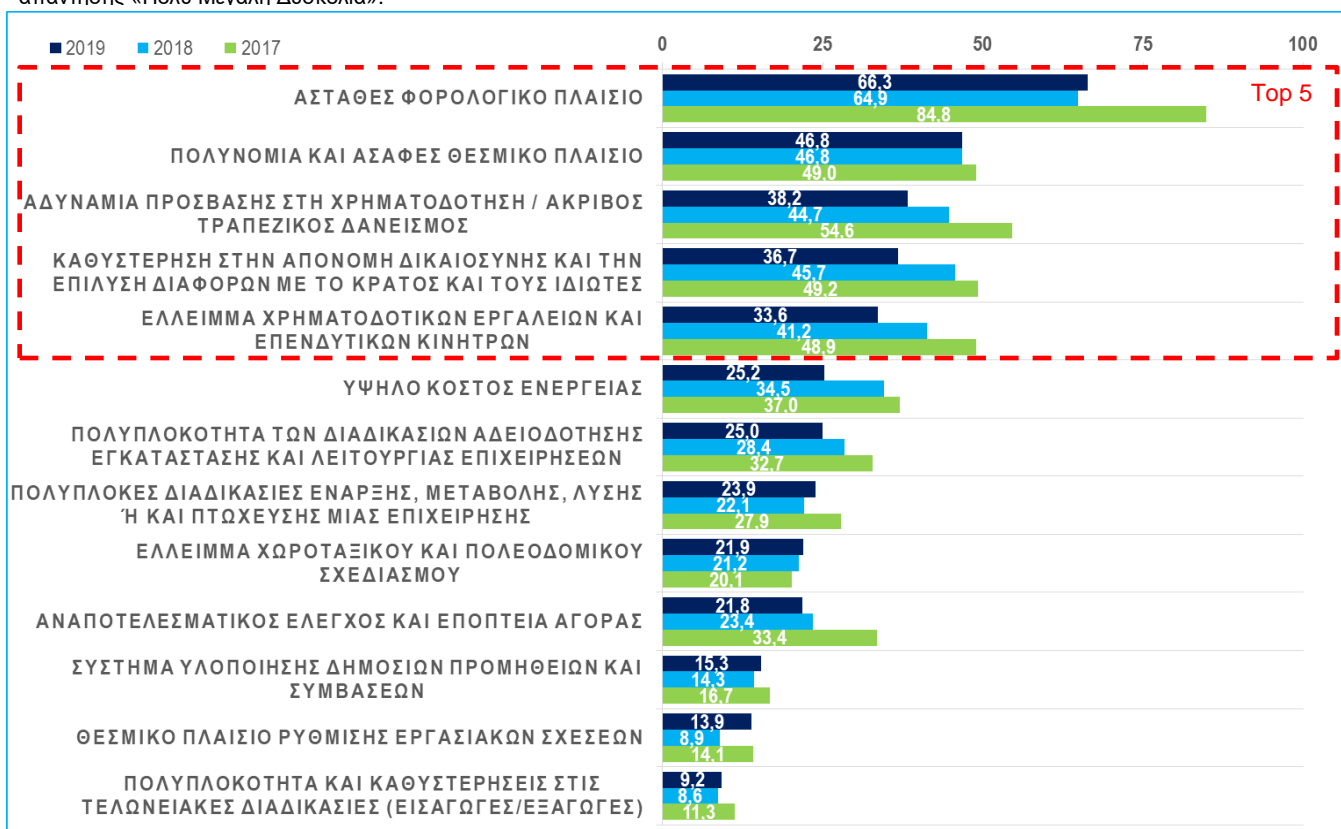
Τα σημαντικότερα εμπόδια στην καθημερινότητα παραμένουν παρά την πρόοδο

Τα σημαντικότερα εμπόδια για το 2019 είναι: το ασταθές φορολογικό πλαίσιο (66,3%), η πολυνομία και το ασαφές θεσμικό πλαίσιο (46,8%), η αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση / ακριβός δανεισμός (38,2%), η καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης και το έλλειμμα χρηματοδοτικών και επενδυτικών κινήτρων (33,6%) - (Δ8).

Η συνεχής πρόοδος που καταγράφεται την περίοδο 2017-2019 είναι μια αρκετά θετική εξέλιξη. Ειδικά στα προβλήματα που σχετίζονται με ζητήματα χρηματοδότησης και επίλυσης διαφορών, η βελτίωση είναι γραμμική και αξιοσημείωτη καθώς ανέρχεται σε 15 π.μ. περίπου. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στη σταδιακή άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, στην ενίσχυση του θεσμού του εξωδικαστικού συμβιβασμού μέσω της θέσπισης της υποχρεωτικότητας διαμεσολάβησης σε συγκεκριμένες διαφορές, καθώς και σε σημειακές παρεμβάσεις στη χρηματοδότηση.

Δ8. Αξιολόγηση εμποδίων που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων (μικρο-περιβάλλον)

Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία. Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

Ακόμα, στα φετινά αποτελέσματα η **μεγαλύτερη βελτίωση** (σχεδόν 10 π.μ.) σημειώνεται στο **κόστος ενέργειας**. Αντίθετα, η **μεγαλύτερη επιδείνωση** καταγράφεται στο **πλαίσιο ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων**, το οποίο, παρά τη χαμηλή κατάταξη σε σχέση με τα άλλα εμπόδια που αξιολογούνται στην έρευνα, προβληματίζει εκ νέου τους επιχειρηματίες σημειώνοντας αύξηση κατά 5 π.μ. Μία πιθανή εξήγηση είναι ότι το τελευταίο έτος **οι επιχειρήσεις ταλαιπωρήθηκαν αρκετά από αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο των εργασιακών ζητημάτων**, με κυρίαρχο το **άρθρο 9** του ν. 4554/2018 για το πλαίσιο εργαλαβιών -υπεργολαβιών (ευθύνη αναθέτοντος, εργολάβου και υπεργολάβου έναντι εργαζομένων) και το **άρθρο 48** του ν. 4611/2019 για το **βάσιμο λόγο απόλυσης** ως προϋπόθεση έγκυρης καταγγελίας της εργασιακής σχέσης. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους ότι οι επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από ένα **σταθερό, ξεκάθαρο και απλό εργασιακό πλαίσιο** και ότι **ο κόσμος της εργασίας προστατεύεται όταν έχει νόμιμη εργασία, στην πραγματική οικονομία** και όταν διαθέτει τις κατάλληλες δεξιότητες για να εργαστεί σε κλάδους που αντέχουν στο διεθνή ανταγωνισμό και παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Παράλληλα, αντανακλάται και το γεγονός πως δομικές αλλαγές έχουν μπει σε σειρά υλοποίησης με το ζητούμενο πλέον να μεταφέρεται ως προς την επιτυχή τους εφαρμογή.

- Στα περισσότερα εμπόδια καταγράφεται πρόοδος σε σχέση με το 2018, γεγονός που προσφέρει συγκρατημένη αισιοδοξία, παρά την απόσταση που χωρίζει ακόμα το πλαίσιο της καθημερινής λειτουργίας από ένα πραγματικά φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν άλλα εμπόδια στην Αττική και άλλα στην περιφέρεια

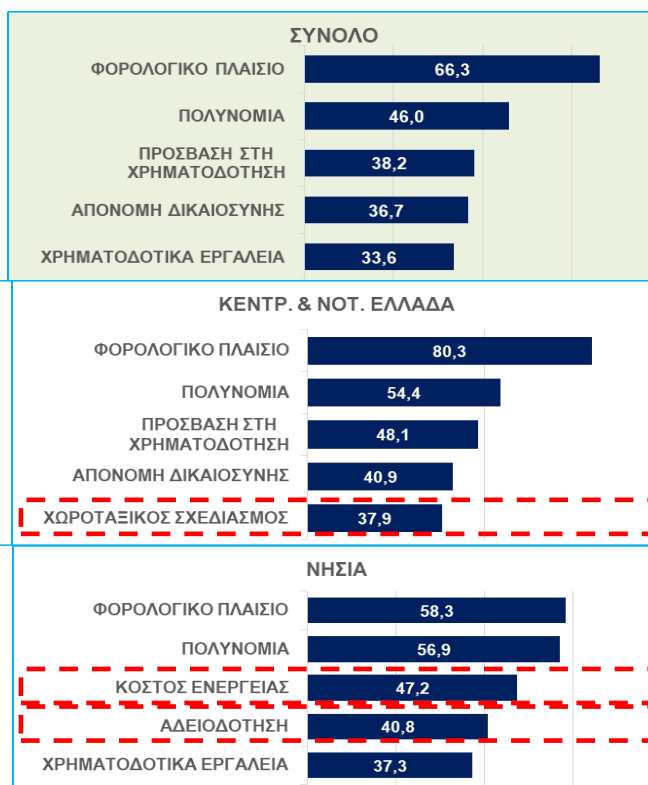
Η χάραξη μιας ολοκληρωμένης περιφερειακής πολιτικής ως κρίσιμο πυλώνα ενός εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου προϋποθέτει τον εντοπισμό και την κατανόηση αυτών των διαφορών **(Δ9)**.

- Η **ένταση των προβλημάτων** που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις με έδρα **στην Αττική**, καταγράφεται **χαμηλότερη** σε σχέση με τις επιχειρήσεις της περιφέρειας για τα ίδια προβλήματα, με την εξαίρεση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση.
- **Ακριβώς αντίθετη** είναι η **εικόνα** για τις επιχειρήσεις της **Βόρειας Ελλάδας** όπου τα εμπόδια αξιολογούνται με υψηλότερο βαθμό δυσκολίας από ότι στο σύνολο της χώρας, πλην εκείνων που σχετίζονται με χρηματοδοτικά ζητήματα.
- Στην **Κεντρική και Νότια Ελλάδα**, όπου έχουν την έδρα τους ορισμένες από τις μεγαλύτερες, βιομηχανικές κυρίως, επιχειρήσεις της χώρας, αναδεικνύονται περισσότερο τα ζητήματα του χωροταξικού σχεδιασμού (37,9% έναντι 21,9% στο σύνολο της χώρας). Οι [πρόσφατες ρυθμίσεις](#) για την ίδρυση του Επιχειρηματικού Πάρκου Εξυγίανσης στα Οινόφυτα και την εξυγίανση των άτυπων συγκεντρώσεων της περιοχής, μετά και από παρεμβάσεις του ΣΕΒ, αναμένεται να βοηθήσουν ουσιαστικά στο μεσοπρόθεσμο διάστημα.
- Τέλος, στη **νησιωτική χώρα** ξεχωρίζει το πρόβλημα του υψηλού κόστους ενέργειας και κατ' επέκταση η ανάγκη επίλυσης ζητημάτων ενεργειακής διασύνδεσης των νησιών με την ηπειρωτική Ελλάδα, όπως και τα ζητήματα αδειοδότησης.

Δ9. Τα 5 μεγαλύτερα εμπόδια βάσει έδρας

Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία». Διάκριση με βάση τις εξαγωγές της επιχείρησης ως ποσοστό του κύκλου εργασιών.

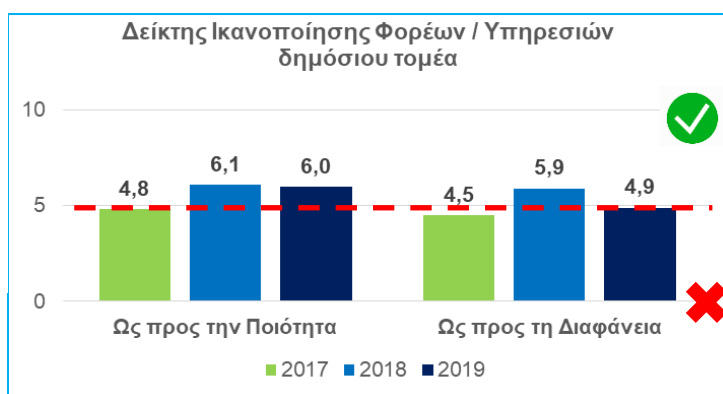

Οι επιχειρήσεις κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για τις δημόσιες υπηρεσίες που λαμβάνουν - Μόνο οι ψηφιακές υπηρεσίες και οι ψηφιακά ώριμοι δημόσιοι οργανισμοί αξιολογούνται θετικά

Για πρώτη φορά στην περίοδο 2017-2019 καταγράφεται υποχώρηση στο βαθμό ικανοποίησης των επιχειρήσεων από την ποιότητα και τη διαφάνεια των υπηρεσιών που λαμβάνουν από το δημόσιο τομέα (από 6,1 σε 6,0 μονάδες και από 5,9 σε 4,9 μονάδες αντίστοιχα) - (Δ10).

Δ10. Δείκτης Ικανοποίησης από την Ποιότητα και τη Διαφάνεια των Δημόσιων Φορέων / Υπηρεσιών

Κλίμακα από 1 έως 10, 1: Καμία Ικανοποίηση / Διαφάνεια, 10: Πλήρης Ικανοποίηση / Διαφάνεια

Η εξέλιξη αυτή αποτυπώνει εύληπτα πως **δεν υπάρχει κανένα περιθώριο για εφησυχασμό** και πως η κατάσταση μπορεί να αντιστραφεί από έτος σε έτος. Για αυτό είναι κρίσιμο να συνεχιστεί η προσπάθεια εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των δημόσιων φορέων προκειμένου να ανταποκρίνονται

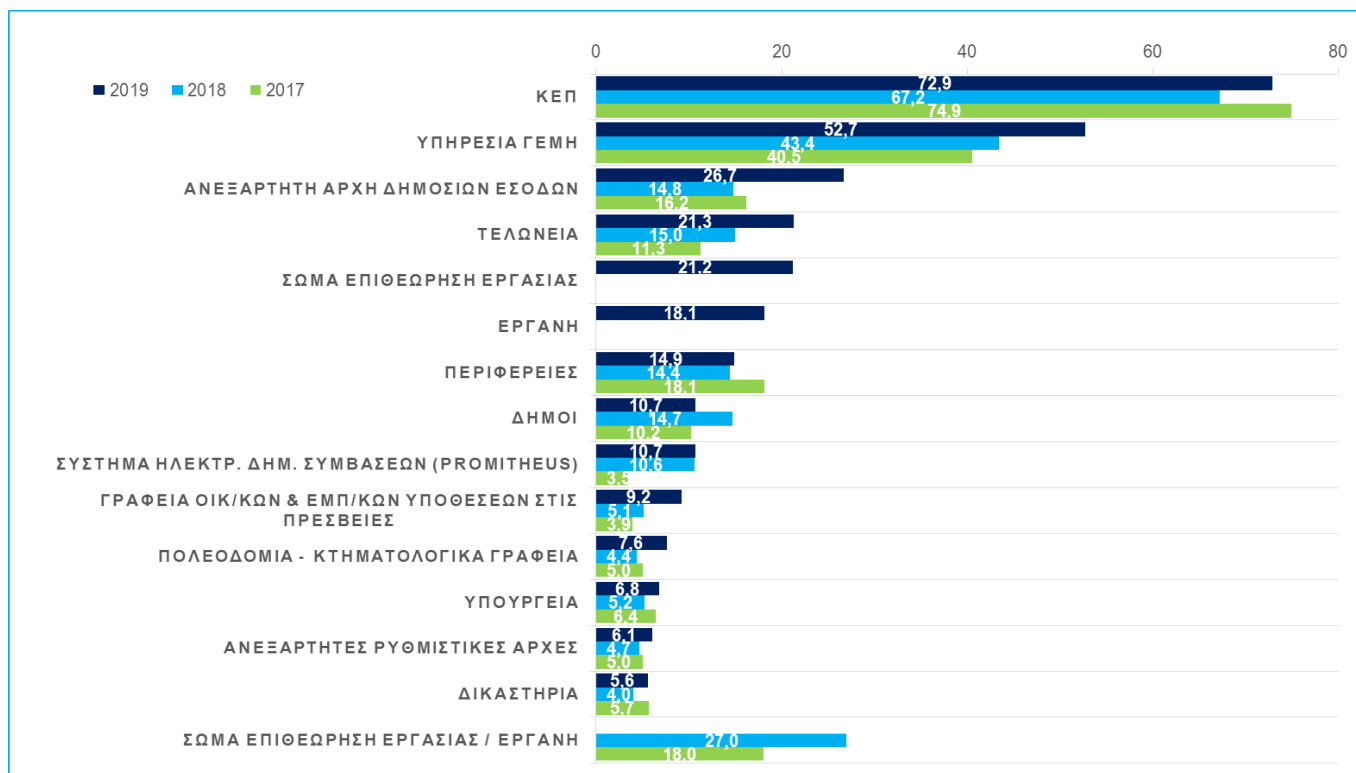
αποτελεσματικά στις πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων. **Επίκεντρο** πρέπει να αποτελεί η **ηλεκτρονική διακυβέρνηση**, καθώς οι ψηφιακά ώριμοι φορείς του δημόσιου τομέα αξιολογούνται **διαχρονικά θετικά από τις επιχειρήσεις**. Αντίθετα, οι φορείς που υστερούν στις ψηφιακές τους υπηρεσίες λαμβάνουν πολύ χαμηλά ποσοστά ικανοποίησης.

Ως προς την **ποιότητα**, την πρώτη θέση καταλαμβάνουν σταθερά και με διαφορά τα **ΚΕΠ** και οι **Υπηρεσίες του ΓΕΜΗ (Δ11)**, με ποσοστά θετικών κρίσεων στο 73% και 53% αντίστοιχα για το 2019. Ακόμα, σημαντική βελτίωση καταγράφεται το τελευταίο έτος για τη φορολογική διοίκηση (ΑΑΔΕ) και τα τελωνεία.

Αντίθετα, **η αξιολόγηση των υπόλοιπων δημόσιων φορέων είναι χαμηλή. Πολλοί φορείς κρίσιμης σημασίας** για την επιχειρηματικότητα λαμβάνουν διαχρονικά **ποσοστά ικανοποίησης κάτω από 10%** (π.χ. Υπουργεία, Δικαστήρια, Ανεξάρτητες Ρυθμιστικές Αρχές), **δεικνύοντας πως δεν είναι σε θέση να ακολουθήσουν τις ανάγκες των επιχειρήσεων και πως αποτυγχάνουν να δείξουν σημάδια ουσιαστικής βελτίωσης.**

Δ11. Ποσοστό επιχειρήσεων που δηλώνουν ικανοποίηση από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες

Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ ικανοποιημένος (4/5)». Το 2019 αξιολογήθηκαν χωριστά το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας και το Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ.

- Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση έχει άμεση θετική επίδραση στο βαθμό ικανοποίησης που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις από το δημόσιο, ενώ φορείς με ψηφιακή ανωριμότητα δεν καταφέρνουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των επιχειρήσεων και να προσφέρουν τις υπηρεσίες στο επιθυμητό επίπεδο.

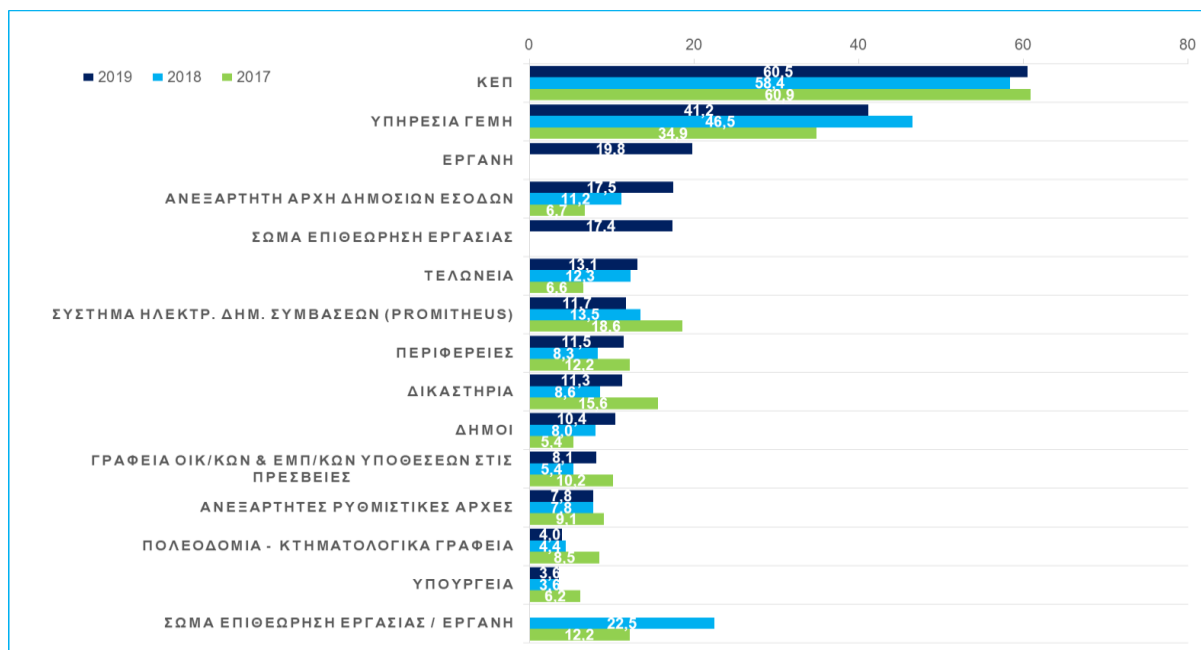

Η διαφάνεια πιο προβληματική από την ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών

Όσον αφορά στη μέτρηση του βαθμού ικανοποίησης ως προς τη **διαφάνεια**, τα αποτελέσματα δεν διαφέρουν ιδιαίτερα (**Δ12**). Παρόλα αυτά, δύο ευρήματα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον: α) διαφαίνεται μια **συσχέτιση μεταξύ επιπέδου ποιότητας και διαφάνειας** και β) **οι επιδόσεις των φορέων του δημόσιου ως προς τη διαφάνεια προβληματίζουν εντονότερα** τις επιχειρήσεις από ότι ως προς την ποιότητα.

Δ12. Ποσοστό επιχειρήσεων που δηλώνουν ικανοποίηση από την διαφάνεια των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες

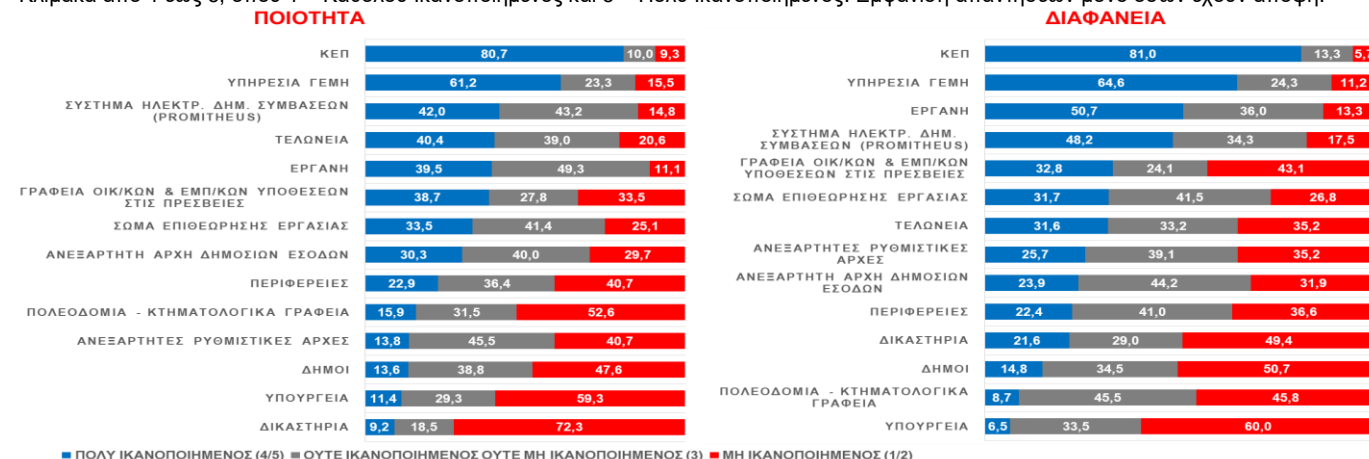
Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ ικανοποιημένος (4/5)». Το 2019 αξιολογήθηκαν χωριστά το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας και το Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ.

Εάν ληφθούν υπόψη οι **απαντήσεις μόνο όσων έχουν άποψη** επί των υπηρεσιών που λαμβάνουν από τους φορείς του δημόσιου, **τα αποτελέσματα διαφέρουν για κάποιους φορείς (Δ13)**. Από τη μία πλευρά, είναι μεγαλύτερος ο «πραγματικός» βαθμός ικανοποίησης για το Πληροφοριακό Σύστημα των Δημόσιων Προμηθειών και τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στις Πρεσβείες και τις Ανεξάρτητες Ρυθμιστικές Αρχές (ως προς τη διαφάνεια μόνο). Από την άλλη πλευρά, αποτυπώνεται μεγαλύτερη δυσαρέσκεια ως προς την ποιότητα και τη διαφάνεια για την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων και τους Δήμους (ως προς την ποιότητα μόνο).

Δ13. Αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες (2019)

Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος. Εμφάνιση απαντήσεων μόνο όσων έχουν άποψη.

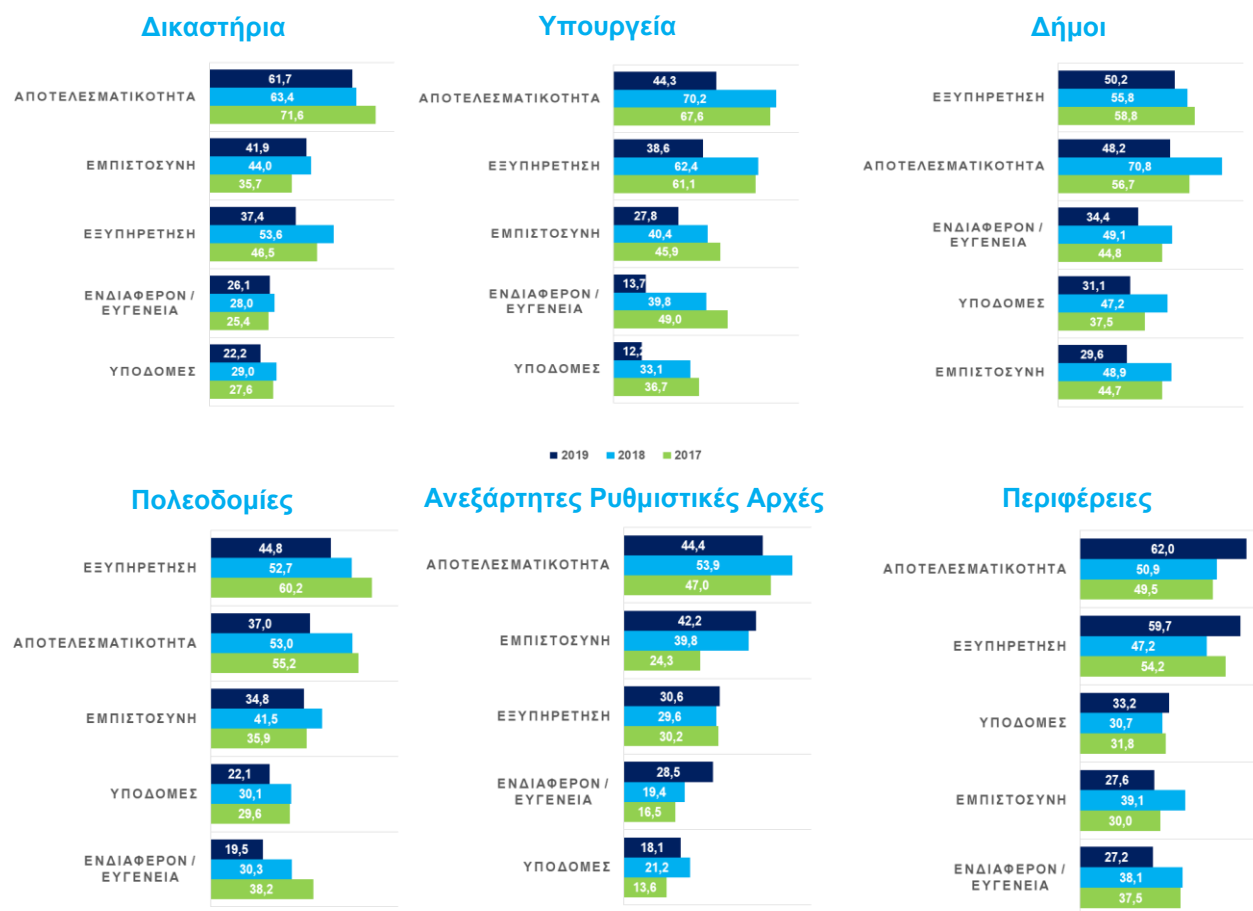

Έμφαση κυρίως στην παροχή των υπηρεσιών με ταχύτητα, χωρίς λάθη και παραλείψεις και σε καλό κλίμα ζητούν οι επιχειρήσεις

Στον γράφημα (Δ14) παρουσιάζονται τα σημεία προς βελτίωση για τους φορείς του δημοσίου που έλαβαν τη χαμηλότερη αξιολόγηση ως προς την ποιότητα στη βάση πέντε αξόνων², ως ένας οδικός χάρτης για το σχεδιασμό των παρεμβάσεων που χρειάζονται. Τα αποτελέσματα της έρευνας δεικνύουν ότι έμφαση πρέπει να δοθεί κυρίως στην παροχή των υπηρεσιών με ταχύτητα, χωρίς λάθη και παραλείψεις και σε καλό κλίμα («αποτελεσματικότητα» και «εξυπηρέτηση»), προς επίρρωση της επιχειρηματολογίας ότι η αξιοποίηση των τεχνολογικών λύσεων μπορεί να αποτελέσει «κλειδί» για την αναβάθμιση των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα, χάρη στην ελαχιστοποίηση της επαφής δημοσίων υπαλλήλων και επιχειρήσεων, στην εξοικονόμηση χρόνου, στη μείωση λαθών και στην ενίσχυση της διαφάνειας.

Δ14. Άξονες στους οποίους πρέπει, άμεσα και πρωτίστως να υπάρξουν βελτιώσεις ώστε να αναβαθμιστεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες

Έχουν επιλεγεί εκείνοι οι φορείς του δημοσίου με αρνητικό πρόσημο στη διαφορά θετικών / αρνητικών κρίσεων. Απαντούν μόνο όσοι δήλωσαν «Καθόλου / Ελάχιστα / Λίγο Ικανοποιημένοι» από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Δυνατότητα πολλαπλών

² **Αποτελεσματικότητα:** παροχή υπηρεσιών αποτελεσματικά - έγκαιρα / στον προβλεπόμενο χρόνο - χωρίς λάθη και παραλείψεις, **Εξυπηρέτηση:** παροχή υπηρεσιών πρόθυμα - αφιερώνοντας χρόνο - με ταχεία εξυπηρέτηση, **Εμπιστοσύνη:** μετάδοση αισθήματος εμπιστοσύνης και σιγουριάς για τις γνώσεις και δεξιότητες του προσωπικού - στην τήρηση εμπιστευτικότητας των δεδομένων, **Ενδιαφέρον:** παροχή υπηρεσιών σε κλίμα καλής συνεργασίας / επίδειξης προσωπικού ενδιαφέροντος για όλες τις φάσεις του αιτήματος - στην κατανόηση των εξειδικευμένων αιτημάτων των επιχειρήσεων, **Υποδομές:** ποιότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων, των τεχνολογικών υποδομών, στην επάρκεια εξοπλισμού και υλικοτεχνικής υποδομής.

- Οι λύσεις που προσφέρει η τεχνολογία αποτελούν «κλειδί» για την αναβάθμιση των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα, χάρη στην ελαχιστοποίηση της επαφής δημοσίων υπαλλήλων και επιχειρήσεων, στην εξοικονόμηση χρόνου, στη μείωση λαθών και στην ενίσχυση της διαφάνειας.

Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί με ζήλο, να εφαρμοστούν οι υιοθετημένες παρεμβάσεις και να αρχίσουν να επιδεικνύουν θετικά οικονομικά αποτελέσματα

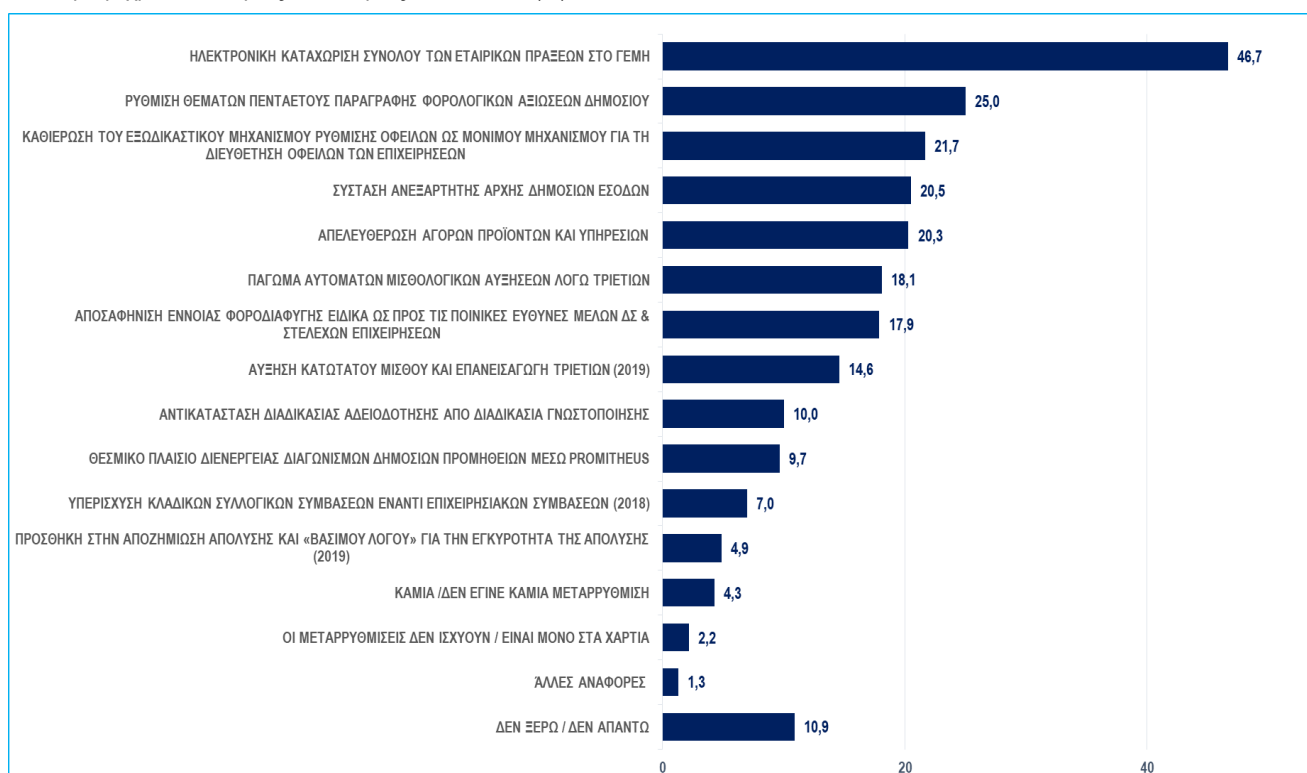
Κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης της χώρας και στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής δρομολογήθηκε **πληθώρα μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων**, με αρκετές από αυτές να εστιάζουν στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Κατά τη γνώμη των επιχειρήσεων, τα **αποτελέσματα** αυτής της προσπάθειας **δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικά**.

Άλλες μεταρρυθμίσεις είχαν πραγματικά ανάγκη οι επιχειρήσεις

Ως προς την **αναγκαιότητα** επιλεγμένων μεταρρυθμίσεων (**Δ15**), **μόνο μία** - η ηλεκτρονική καταχώριση εταιρικών πράξεων στο ΓΕΜΗ - **αξιολογείται ως πραγματικά αναγκαία** για τη λειτουργία των επιχειρήσεων (46,7%). Στη συνέχεια **ακολουθεί μια ομάδα τεσσάρων παρεμβάσεων** οι οποίες λαμβάνουν **ποσοστά πάνω από 20%** (παραγραφή των φορολογικών αξιώσεων του δημοσίου, εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών, σύσταση της ΑΑΔΕ και απελευθέρωση των αγορών όπως αυτή προωθήθηκε κυρίως μέσω των τριών έργων της εργαλειοθήκης του ΟΟΣΑ για τις συνθήκες ανταγωνισμού στη χώρα). Οι **υπόλοιπες μεταρρυθμίσεις** λαμβάνουν **πολύ χαμηλότερα ποσοστά**.

Δ15. Αξιολόγηση της αναγκαιότητας των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια των τελευταίων ετών για τη λειτουργία και την πορεία των επιχειρήσεων

Δυνατότητα μέχρι 4 απαντήσεις. Απαντήσεις σε ποσοστά (%).

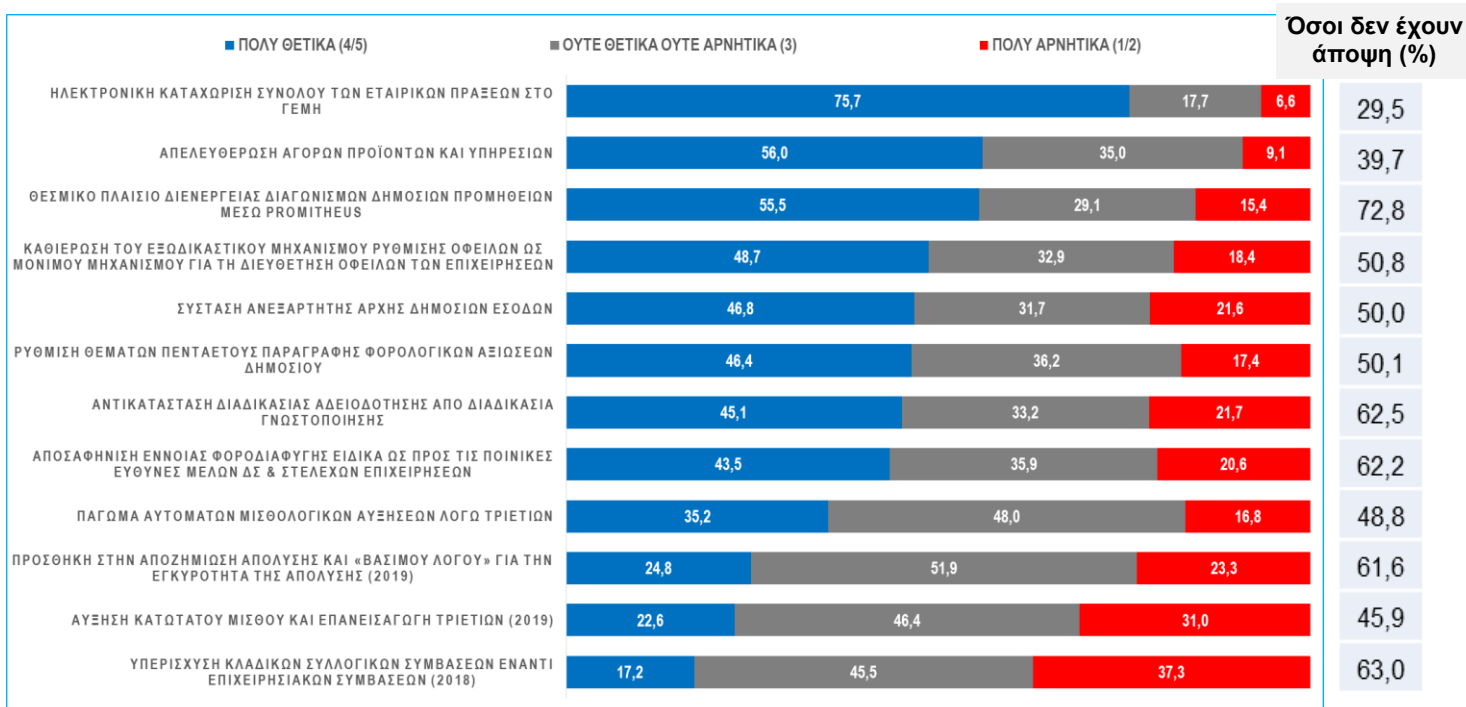

- Ως προς την αξιολόγηση της **επίδρασης** των επιλεγμένων μεταρρυθμίσεων, η αρχική παρατήρηση είναι ότι, σχεδόν για το σύνολο των επιλεγμένων μεταρρυθμίσεων που αξιολογήθηκαν, **μία στις δύο επιχειρήσεις θεωρεί ότι δεν επηρεάστηκε η λειτουργία της** προκαλώντας **προβληματισμό ως προς το σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών που επιλέχθηκαν (Δ16 - πίνακας δεξιά).**
- Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις **μόνο των επιχειρήσεων που έχουν επηρεαστεί και έχουν ίδια άποψη (Δ16 - γράφημα αριστερά)**, ξεχωρίζει η **ηλεκτρονική καταχώριση εταιρικών πράξεων στο ΓΕΜΗ** η οποία λαμβάνει **θετικές κρίσεις από 3 στις 4 επιχειρήσεις**. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τη θετική ανταπόκριση της επιχειρηματικότητας σε παρεμβάσεις της δημόσιας διοίκησης οι οποίες μέσω πληροφοριακών συστημάτων και των αυτοματισμών που προσφέρουν απλοποιούν και επιταχύνουν διοικητικές διαδικασίες, δίχως διεπαφή με τον ανθρώπινο παράγοντα.
- Ακόμα, **μία μεγάλη ομάδα μεταρρυθμίσεων αξιολογείται με πολύ θετικές κρίσεις για το 50% περίπου των επιχειρήσεων (Δ16 - γράφημα αριστερά)**. Πρόκειται για παρεμβάσεις για: α) ανοιχτές αγορές, δίχως εμπόδια εισόδου και προνομιακές προβλέψεις, β) διεξαγωγή των δημόσιων προμηθειών μέσω του συστήματος Προμηθείας, γ) εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών, δ) καλύτερη φορολογική διοίκηση μέσω της σύστασης της σχετικής ανεξάρτητης αρχής και ρύθμισης ζητημάτων για την παραγραφή των φορολογικών αξιώσεων και τις ποινικές ευθύνες των μελών ΔΣ και ε) διευκόλυνση της αδειοδότησης μέσω της νέας διαδικασίας της γνωστοποίησης.
- Μια **σειρά μεταρρυθμίσεων επί εργασιακών θεμάτων οι οποίες υλοποιήθηκαν το 2019 αντιστρέφοντας επί της ουσίας νομοθετικές παρεμβάσεις των προηγούμενων ετών** (π.χ. αύξηση κατώτατου μισθού, βάσιμος λόγος απόλυσης και υπερίσχυση κλαδικών συμβάσεων), **αξιολογήθηκαν αρνητικά** από τις επιχειρήσεις, τόσο ως προς την αναγκαιότητα όσο και ως προς την επίδραση στη λειτουργία τους (Δ15 και Δ16).

Δ16. Αξιολόγηση της επίδρασης των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια των τελευταίων ετών στη λειτουργία και την πορεία των επιχειρήσεων

Κλίμακα από 1 έως 5, 1: Πολύ Αρνητική Επίδραση, 5: Πολύ Θετική Επίδραση, Απαντήσεις σε ποσοστά (%)

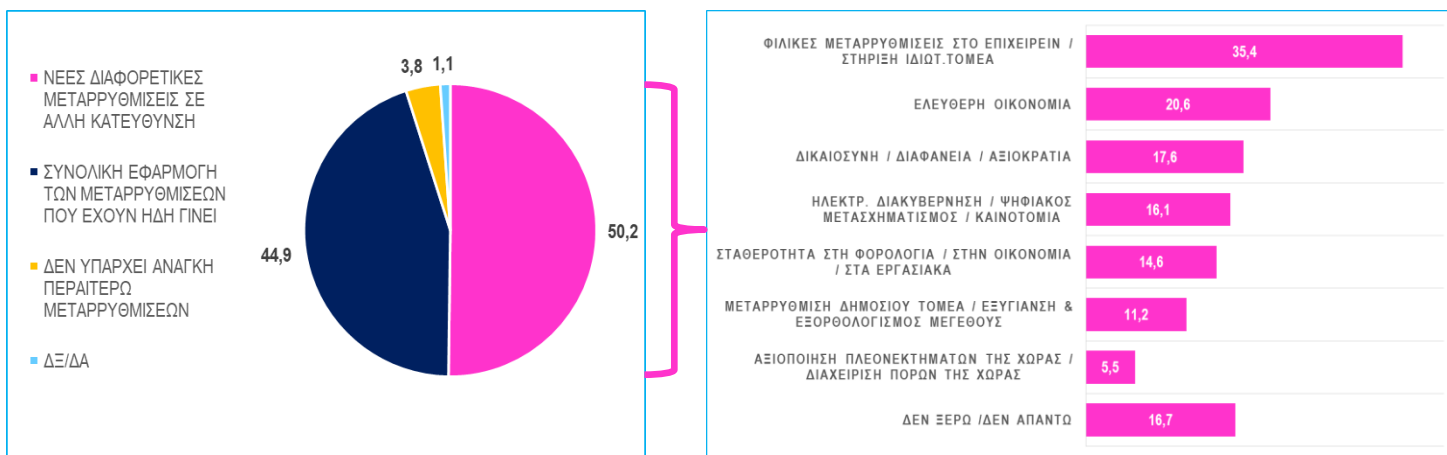

Αναζητώντας βαθύτερα τα αίτια της αξιολόγησης που κατέγραψε η έρευνα, προκύπτει ότι η **επιχειρηματικότητα παρουσιάζεται «διχασμένη» για τις μεταρρυθμίσεις που έχει ανάγκη η χώρα**: οι **μισοί** δηλώνουν να εφαρμοστούν **όσες έχουν γίνει** μέχρι σήμερα, ενώ οι **μισοί** (μετά από 10 χρόνια μεταρρυθμιστικής προσπάθειας) ζητούν να έχουν **άλλη κατεύθυνση (Δ17)**. Κατά τη γνώμη της δεύτερης ομάδας, το μήνυμα που προκύπτει είναι ότι **οι επιχειρήσεις ζητούν μεγάλη έμφαση στη διευκόλυνση και στήριξη των επενδύσεων και του ιδιωτικού τομέα** γενικότερα, ώστε να λειτουργεί απερίσπαστος. Ακόμα, ζητούν **δικαιοσύνη και σταθερότητα σε βασικές πολιτικές** (φορολογία, οικονομία και εργασιακά).

Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στο ότι η **μεταρρυθμιστική προσπάθεια** είτε **δεν έπεισε** την επιχειρηματική κοινότητα καθώς δεν προβλήθηκε επαρκώς, είτε **δεν έγινε κατανοητή** παρά την ουσιαστική επίδραση που δύναται να επιφέρει, είτε **υλοποιήθηκε μερικώς** δίχως τις συμπληρωματικές νομοθετικές παρεμβάσεις και την υποστήριξη της δημόσιας διοίκησης που θα επέτρεπαν από κοινού να αναδειχθούν πλήρως οι θετικές συνέπειες στην αγορά, είτε **σχεδιάστηκε ελλιπώς** υπό πίεση χρόνου και κυρίως **δίχως τη συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερόμενων**. Για αυτό και τόσο η μία ομάδα που δηλώνει ότι πρέπει να εφαρμοστούν **όσες έχουν ήδη γίνει**, όσο και η ομάδα που δηλώνει να υλοποιηθούν άλλες σε νέα κατεύθυνση, τελικά καταλήγουν στο ίδιο μήνυμα: **η μεταρρυθμιστική προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί με ζήλο με επίκεντρο της διευκόλυνση του ιδιωτικού τομέα, που μπορεί να στηρίξει την ελληνική οικονομία και την ανταγωνιστικότητά της, και να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας.**

Δ17. Απόψεις σε σχέση με τις μεταρρυθμίσεις που έχει ανάγκη η χώρα σήμερα

Διάγραμμα δεξιά - Ανοιχτή ερώτηση (αυθόρμητες απαντήσεις). Εμφάνιση απαντήσεων με ποσοστό > 5%.

- Οι επιχειρήσεις ζητούν μεταρρυθμίσεις για τη διευκόλυνση του ιδιωτικού τομέα. Όσες έχουν δρομολογηθεί να εφαρμοστούν στην πράξη και οι νέες να σχεδιάζονται σε αυτόν τον γνώμονα.

Συγκρατημένη αισιοδοξία και προσδοκία για αύξηση της θετικότητας τόσο για την χώρα όσο και για την πορεία της εκφράζει η επιχειρηματικότητα

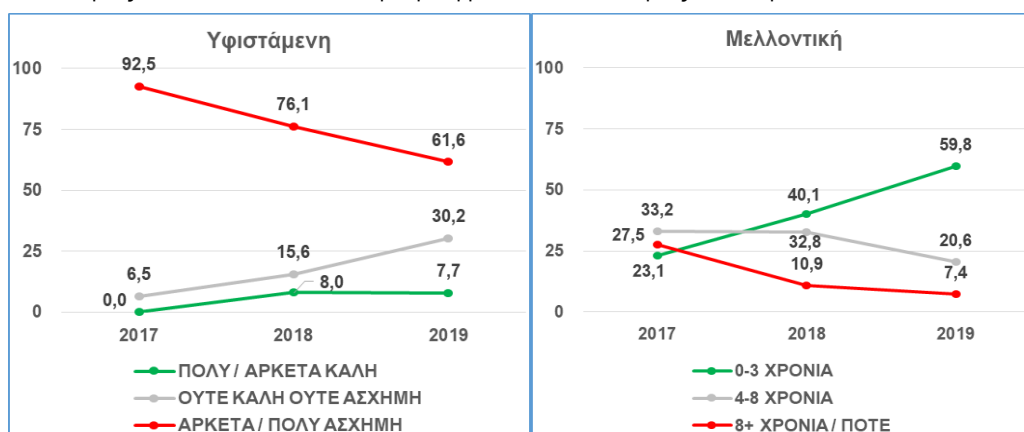
Η αισιοδοξία της επιχειρηματικότητας για το παρόν και το μέλλον τόσο της χώρας όσο και της δικής της πορείας **αυξάνεται σταδιακά την περίοδο 2017-2019**, αποτυπώνοντας μια προσμονή για οριστική έξοδο από την εποχή των μνημονίων και της ύφεσης, αλλά και την προσδοκία για μια πιο φιλική ως προς την επιχειρηματικότητα πολιτική.

Υποχωρεί η αρνητικότητα για την τρέχουσα πορεία της οικονομίας - 60% των επιχειρήσεων αναμένει οικονομική ανάκαμψη της χώρας εντός τριετίας

- Η αρνητικότητα για το παρόν υποχωρεί κατά 30 π.μ. και ενισχύεται αντίστοιχα, σχεδόν ισόποσα, η ουδετερότητα (**Δ18**). Δειλή εμφάνιση, με σταθεροποιητικές τάσεις, σημειώνεται ως προς τις θετικές κρίσεις για την τρέχουσα πορεία της οικονομίας (διάγραμμα αριστερά).
- Το 2019 για πρώτη φορά οι επιχειρήσεις που δηλώνουν ότι αναμένουν στα επόμενα τρία έτη να αρχίσει να βελτιώνεται η κατάσταση στη χώρα αποτελούν την πλειονότητα (59,8%). Ακόμα, οι απαισιόδοξες επιχειρήσεις για το μέλλον έχουν πλέον συρρικνωθεί σε 7,4%, έναντι τριπλάσιου ποσοστού μόλις δύο χρόνια πριν (διάγραμμα δεξιά).

Δ18. Αξιολόγηση υφιστάμενης και μελλοντικής οικονομικής κατάστασης χώρας

Οι απαντήσεις είναι σε ποσοστά. Δεν συμπεριλαμβάνονται οι απαντήσεις «Δεν Ξέρω / Δεν Απαντώ».

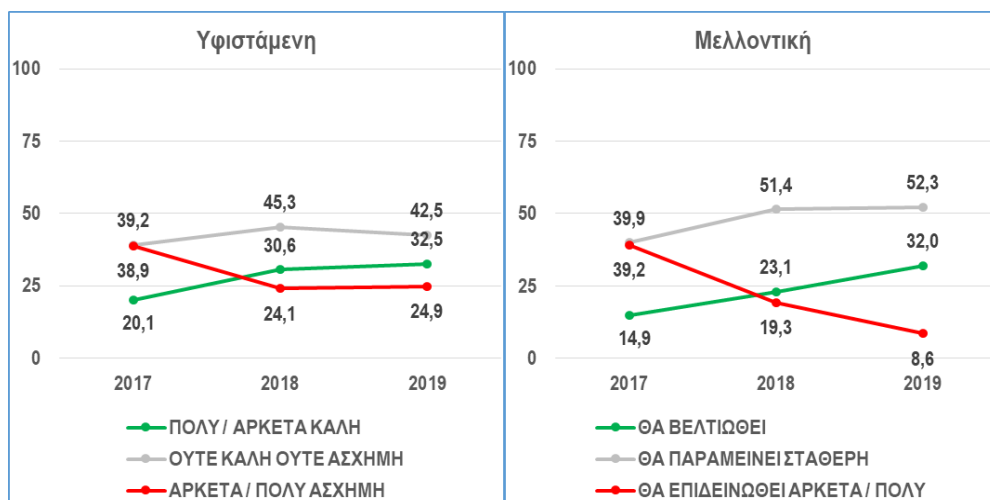
Στάση αναμονής αλλά και αυξημένες προσδοκίες για την οικονομική πορεία των επιχειρήσεων

- Το 2019 καταγράφεται **στάση αναμονής** ως προς την **σημερινή κατάσταση** των επιχειρήσεων, με τις αξιολογήσεις να είναι σχεδόν σε παρόμοια επίπεδα με πέρυσι, έπειτα από τη σαφή βελτίωση που προηγήθηκε το 2018 σε σχέση με το 2017 (**Δ19**). **Μία στις τρεις επιχειρήσεις χαρακτηρίζει ως καλή την υφιστάμενη πορεία της** και μερίδιο 42,5% ως ουδέτερο (διάγραμμα αριστερά).
- **Αυξημένες προσδοκίες για τη μελλοντική κατάσταση των επιχειρήσεων** αναδεικνύονται, καθώς **το 1/3 δηλώνει ότι θα βελτιωθεί πολύ και αρκετά**. Αντίστοιχα η εκτίμηση επιδείνωσης έχει μειωθεί σημαντικά (από 39,9% το 2017 σε 8,6% το 2019), ενώ 1 στις 2 επιχειρήσεις εκτιμά ότι η κατάσταση θα παραμείνει σταθερή (διάγραμμα δεξιά).

Δ19. Αξιολόγηση υφιστάμενης και μελλοντικής οικονομικής κατάστασης επιχείρησης

Οι απαντήσεις είναι σε ποσοστά. Δεν συμπεριλαμβάνονται οι απαντήσεις «Δεν Ξέρω / Δεν Απαντώ».

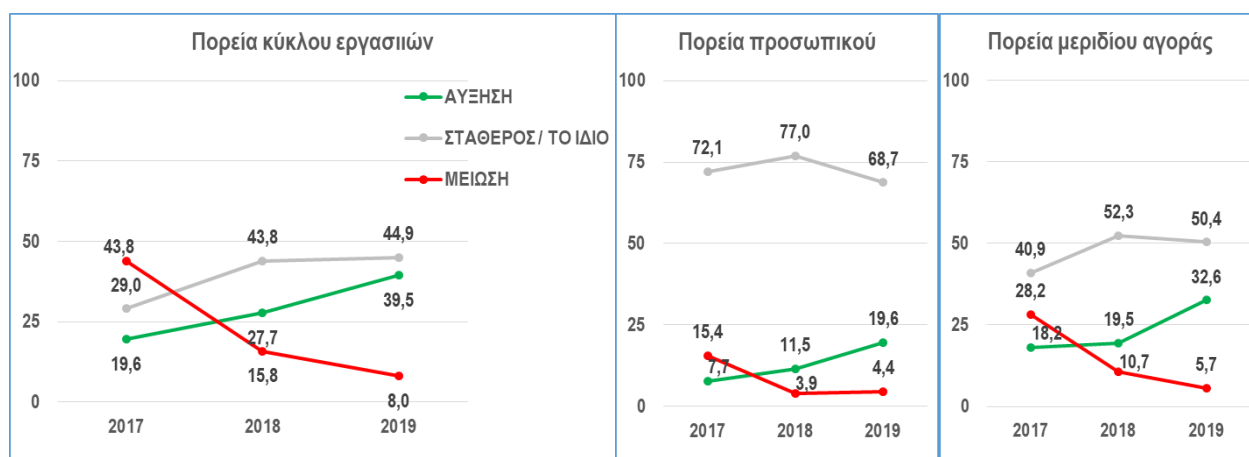

40% αναμένει αύξηση του κύκλου εργασιών τον επόμενο χρόνο

Ως προς την **πορεία του κύκλου εργασιών τον επόμενο χρόνο**, αύξηση αναμένει το **40% των επιχειρήσεων** (συν 12 π.μ. από 2018), σε μονοψήφια ποσοστά περιορίζονται πλέον οι επιχειρήσεις που αναμένουν μείωση τζίρου (8%, μείον 8 π.μ. από 2018), ενώ οι μισές περίπου επιχειρήσεις του δείγματος (45%) εκτιμούν ότι θα παραμείνει σταθερές οι πωλήσεις (Δ20). Σημαντικό για την ελληνική οικονομία είναι το γεγονός ότι **το 20% των επιχειρήσεων εκτιμά ότι θα αυξήσει το προσωπικό το 2020**. Επίσης, με αύξηση κατά 13 π.μ. σε σχέση με την προηγούμενη μέτρηση, **το 1/3 των επιχειρήσεων προβλέπει αύξηση στο μερίδιο αγοράς τη χρονιά που ακολουθεί**. Οι εν λόγω εκτιμήσεις αποτελούν ενδείξεις ανάκαμψης των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση της οικονομίας στο σύνολό της.

Δ20. Εκτίμηση για πορεία επιχείρησης τον επόμενο χρόνο, σε σχέση με Κύκλο Εργασιών, Προσωπικό και Μερίδιο Αγοράς

Οι απαντήσεις είναι σε ποσοστά. Δεν συμπεριλαμβάνονται οι απαντήσεις «Δεν Ξέρω / Δεν Απαντώ».

Κρίσιμος ο ρόλος των στρατηγικών συνεργασιών για τις θετικές προσδοκίες

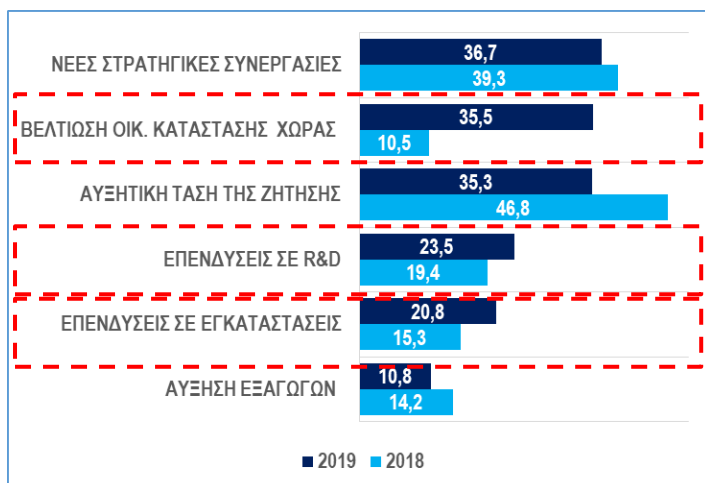
Διερευνώντας τους λόγους για τη **θετική προσδοκία των επιχειρήσεων** σχετικά με την πορεία του κύκλου εργασιών τους, επιβεβαιώνεται ο κρίσιμος **ρόλος των στρατηγικών συνεργασιών**, καθώς τόσο στην αποτίμηση του 2019 όσο και στην εκτίμηση του 2020 καταλαμβάνουν την πρώτη θέση (**Δ21**). Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει ότι μόνο μέσα από συνέργειες, ανοιχτότητα και μετάβαση σε μεγαλύτερα επιχειρηματικά μεγέθη μπορεί να επιτευχθεί πρόοδος και ανάπτυξη των ελληνικών επιχειρήσεων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το γεγονός ότι **το 2019 η αύξηση των πωλήσεων** που σημειώθηκε αποδίδεται περισσότερο σε **ίδιες προσπάθειες** των επιχειρήσεων να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον, κυρίως μέσω **επενδύσεων σε R&D και διεξόδους στις αγορές του εξωτερικού**. Αντίθετα, η εκτίμηση για βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας ενισχύει τις προσδοκίες για τα έσοδα του επόμενου έτους (2020), συνδυαστικά βέβαια με επενδύσεις σε R&D και νέες εγκαταστάσεις.

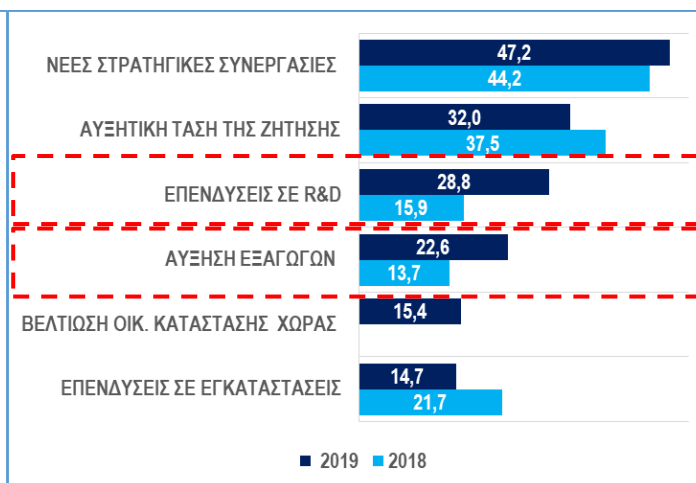
Δ21. Λόγοι αύξησης του κύκλου εργασιών σε σχέση με τον επόμενο χρόνο (αριστερά) και τον προηγούμενο χρόνο (δεξιά)

Οι απαντήσεις είναι σε ποσοστά. Δυνατότητα δύο απαντήσεων.

Προσδοκία - Τι εκτιμάται ότι θα γίνει το 2020

Πραγματικό - Τι όντως έγινε το 2019

Μαζί με τις προσδοκίες αλλάζει και το τοπίο των επιχειρήσεων με την πλειονότητα να βρίσκεται για πρώτη φορά στην πλευρά της ανάπτυξης

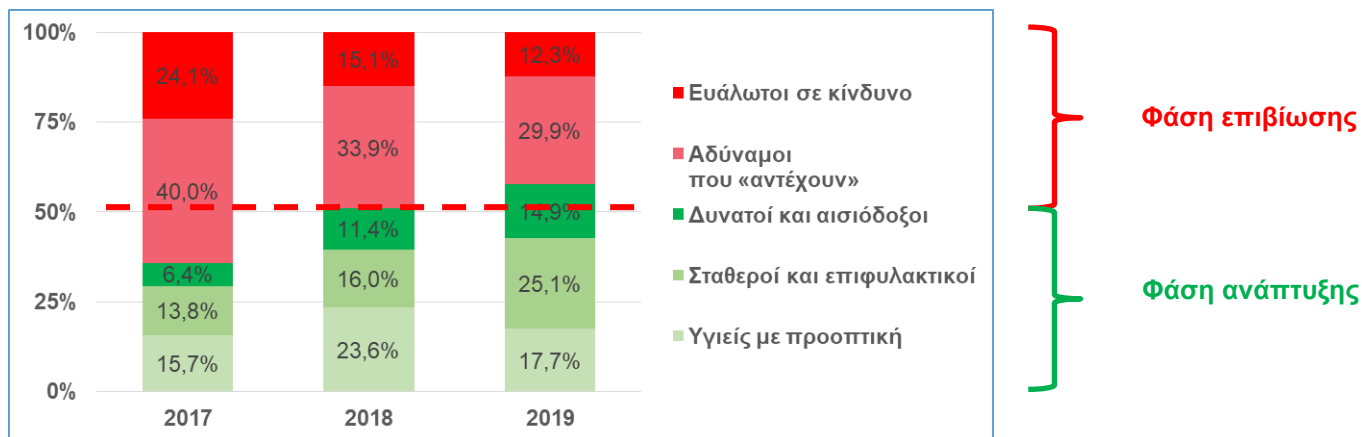
Η αύξηση της θετικότητας που περιγράφηκε παραπάνω αναμενόμενα έχει μεταβάλλει και **το τοπίο των επιχειρήσεων³ στην Ελλάδα**, με την **πλειονότητα να μοιάζει ότι έχει ξεφύγει από τα έντονα σημάδια της οικονομικής κρίσης και να βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης (Δ22)**. Η εξέλιξη αυτή προέρχεται από την ανοδική πορεία α) των λίγων «δυνατών και αισιόδοξων» η οποία μετριάζεται σε ένταση το 2019 ενδεχομένως επειδή αντιλαμβάνονται με μεγαλύτερη αμεσότητα τις αρνητικές εξελίξεις στη διεθνή

³ Έχει γίνει ομαδοποίηση των επιχειρήσεων με στατιστική ανάλυση. Μέρος των χαρακτηριστικών που αναλύθηκαν έχει ως εξής: **Ευάλωτοι σε κίνδυνο**: Άσχημη υφιστάμενη οικονομική κατάσταση επιχείρησης, μείωση κύκλου εργασιών τον επόμενο χρόνο, ανάκαμψη χώρας σε 2-5 έτη, **Αδύναμοι που αντέχουν**: Σταθερή υφιστάμενη οικονομική κατάσταση επιχείρησης, σταθερός κύκλος εργασιών τον επόμενο χρόνο, ανάκαμψη χώρας σε 2-3 έτη, **Δυνατοί και αισιόδοξοι**: Σταθερή υφιστάμενη οικονομική κατάσταση επιχείρησης, αύξηση κύκλου εργασιών τον επόμενο χρόνο, ανάκαμψη χώρας στο επόμενο έτος, **Σταθεροί και επιφυλακτικοί**: Καλή υφιστάμενη οικονομική κατάσταση επιχείρησης, σταθερός κύκλος εργασιών τον επόμενο χρόνο, ανάκαμψη χώρας σε >4 έτη και **Υγιείς με προοπτική**: Καλή υφιστάμενη οικονομική κατάσταση επιχείρησης, αύξηση κύκλου εργασιών τον επόμενο χρόνο, ανάκαμψη χώρας στο επόμενο έτος

οικονομία και β) των «σταθερών και επιφυλακτικών» η οποία εντείνεται το 2019. Αντίθετα, την περίοδο 2017-2019 οι «ευάλωτοι σε κίνδυνο» υποδιπλασιάστηκαν (12,3% το 2019), ενώ λιγότερες είναι πλέον και οι επιχειρήσεις που «απλά αντέχουν».

Δ22. Το τοπίο των επιχειρήσεων στην Ελλάδα

- Η αρνητική εκτίμηση για την υφιστάμενη κατάσταση της χώρας συρρικνώνεται κατά 30% την περίοδο 2017-2019. Πλέον το 60% των επιχειρήσεων προβλέπει βελτίωση της οικονομίας εντός των επόμενων τριών ετών.
- Το 75% των επιχειρήσεων τα πηγαίνει πλέον καλά ή έστω ουδέτερα και μία στις τρεις επιχειρήσεις εκτιμά ότι η μελλοντική της πορεία θα βελτιωθεί περαιτέρω.
- Οι στρατηγικές συνεργασίες αποτελούν το βασικό λόγο για την ανοδική πορεία των πωλήσεων μιας επιχείρησης, δεικνύοντας την αξία των συνεργειών και της μετάβασης σε μεγαλύτερα επιχειρηματικά μεγέθη.
- Το τοπίο των επιχειρήσεων έχει μεταβληθεί την περίοδο 2017-2019 και πλέον το 58% βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης, γεγονός που στέλνει θετικά μηνύματα για το μέλλον της οικονομίας και της χώρας.

6 πυλώνες προτάσεων - 40 ρεαλιστικές και άμεσα εφαρμόσιμες λύσεις για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Συνοψίζοντας τις προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση που αναδεικνύουν οι επιχειρήσεις για την ουσιαστική και έμπρακτη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αυτές κινούνται σε έξι άξονες παρέμβασης για (Δ23): α) ευκολότερη προσέλκυση επενδύσεων και εξασφάλιση της απαραίτητης χρηματοδότησης, β) ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας και σαφήνειας ως προς το

θεσμικό πλαίσιο, γ) μείωση της γραφειοκρατίας, δ) δομική αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης, δίχως «ηλεκτρονικοποίηση» της γραφειοκρατίας, ε) δημιουργία νέων και καλύτερα αμειβόμενων θέσεων εργασίας και στ) στοχευμένες κινήσεις που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα εμπόδια στο επιχειρείν.

Δ23. 40 προτάσεις των επιχειρήσεων για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

A. Προσέλκυση επενδύσεων και καλύτερη χρηματοδότηση

1. Υλοποίηση δέσμευσης για σταδιακή μείωση επιχειρηματικών φορολογικών συντελεστών έως το 2022 και αποκλιμάκωση συντελεστή ειδικής εισφοράς
2. Οριζόντια επενδυτικά κίνητρα & φοροαπαλλαγές (π.χ. επιταχυνόμενες αποσβέσεις, υπεραποσβέσεις)
3. Διευκόλυνση πρόσβασης σε μη τραπεζική χρηματοδότηση
4. Ταχύτεροι συμψηφισμοί ή/και επιστροφές ΦΠΑ
5. Ανάπτυξη εργαλείων μόχλευσης
6. Επιδότησεις για μείωση επιτοκίων δανεισμού από τραπεζικό σύστημα
7. Άρση κεφαλαιακών περιορισμών

B. Ξεκάθαρο θεσμικό πλαίσιο

8. Υλοποίηση υποχρεωτικής κωδικοποίησης νομοθεσίας με επίπτωση στη λειτουργία της επιχείρησης
9. Διενέργεια στοχευμένης διαβούλευσης με ειδικές ομάδες εμπλεκόμενων μερών
10. Διευθέτηση ζητήματος μη εξυπηρετούμενων δάνειων
11. Ταχύτερη ευθυγράμμιση νομοθεσίας με αποφάσεις Ανώτατων Δικαστηρίων και ενωσιακό δίκαιο
12. Δράσεις εκπαίδευσης στελεχών δημόσιας διοίκησης στις αρχές καλής νομοθέτησης
13. Δράσεις εκπαίδευσης των δικαστών σε θέματα επιχειρήσεων
14. Θέσπιση χρήσεων γης για το σύνολο της ελληνικής επικράτειας (εντός δυο ετών)
15. Συγχώνευση ελεγκτικών φορέων
16. Έκδοση δευτερεύουσας νομοθεσίας για την εφαρμογή του νέου νόμου για την εποπτεία
17. Εφαρμογή των προβλέψεων για τη μεταφορά συντελεστή δόμησης

Γ. Μείωση γραφειοκρατίας

18. Ενοποίηση των αδειοδοτικών διαδικασιών (εγκατάσταση, λειτουργία, περιβάλλον, απόβλητα) σε ένα πληροφοριακό σύστημα
19. Κατάργηση της έγκρισης λειτουργίας και αντικατάσταση της από γνωστοποίηση λειτουργίας για την πλειοψηφία των δραστηριοτήτων
20. Καθιέρωση μονίμου και πιο απλού μηχανισμού εξωδικαστικού συμβιβασμού ρύθμισης οφειλών
21. Παραπέρα βελτίωση της διαδικασίας δημόσιων προμηθειών

22. Θέσπιση διαδικασίας αξιολόγησης προμηθευτών και διασύνδεση αποτελεσμάτων με συμμετοχή σε επομένους διαγωνισμούς
23. Επιτάχυνση διαδικασιών ένταξης & αποπληρωμής προγραμμάτων ΕΣΠΑ & αναπτυξιακών νομών
Δ. Ψηφιακός μετασχηματισμός
24. Επέκταση της «Υπηρεσίας μιας στάσης» σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις και πράξεις
25. Διασύνδεση ΓΕΜΗ με TAXIS, ΕΦΚΑ, πρωτοδικεία, μητρώα κ.λπ. για όλες τις μεταβολές στη διάρκεια λειτουργίας της επιχείρησης
26. Ολοκλήρωση υποχρεωτικής ηλεκτρονικής διεκπεραίωσης όλων των διαδικασιών που παρέχονται από το ΓΕΜΗ
27. Επιτάχυνση επέκτασης ηλεκτρονικών συναλλαγών και ολοκληρωμένη εφαρμογή της ηλεκτρονικής τιμολόγησης για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής
28. Επιτάχυνση ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και διασύνδεση με πληροφοριακά συστήματα άλλων φορέων (π.χ. ΓΕΜΗ, TAXIS)
29. Ανάπτυξη ηλεκτρονικής εφαρμογής ψηφιοποίησης του χώρου (σύνδεση με κτηματολόγιο, δασικούς χάρτες, αιγιαλό κ.ά.)
30. Πλήρης ηλεκτρονικοποίηση προ-τελωνειακών & τελωνειακών διαδικασιών
Ε. Καλύτερες δουλειές
31. Μείωση μη μισθολογικού κόστους εργασίας (ασφαλιστικές εισφορές εργοδοτών / εργαζομένων & φορολογία εισοδήματος εργαζομένων)
32. Επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών για νέες προσλήψεις
33. Μείωση ασφαλιστικών εισφορών έως 10% στις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν σύστημα κάρτας εργασίας
ΣΤ. Στοχευμένες παρεμβάσεις
34. Χαμηλά τέλη μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου
35. Απευθείας εισαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος και δυνατότητας σύναψης διμερών συμβάσεων με ηλεκτροπαραγωγούς
36. Απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και διασύνδεση με ευρωπαϊκά δίκτυα
37. Στοχευμένη ενίσχυση των ελέγχων στις πύλες εισόδου στη χώρα
38. Εξορθολογισμός των προστίμων με βάση την αρχή της αναλογικότητας της παράβασης
39. Διαφάνεια στις δημόσιες προμήθειες
40. Περιορισμός αριθμού αναβολών δικών

Δ24. Ταυτότητα έρευνας	
Περίοδος	3 Ιουνίου - 2 Σεπτεμβρίου 2019
Δείγμα	676 επιχειρήσεις, στάθμιση βάσει στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ
Μέθοδος	Μεικτή μεθοδολογία (τηλεφωνική έρευνα και μέσω web)
Αντιπροσωπευτικότητα	Με βάση: α) κλάδο, β) μέγεθος (αριθμό εργαζομένων) και γ) έδρα επιχείρησης
Ποιοι απάντησαν	Υψηλόβαθμα στελέχη επιχειρήσεων (Γενικοί Διευθυντές, Δ/ντες Σύμβουλοι κ.ά.)
Δομή	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αξιολόγηση εμποδίων στο επιχειρείν (μάκρο και μικρο περιβάλλον) και εντοπισμός λύσεων για την αντιμετώπισή τους 2. Αξιολόγηση της ποιότητας των υπηρεσιών που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις από τη δημόσια διοίκηση 3. Αποτύπωση αποτελεσματικότητας επιλεγμένων πρόσφατων μεταρρυθμίσεων 4. Γενική αξιολόγηση του οικονομικού κλίματος (πορεία χώρας και επιχειρήσεων)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€325 δις.
69% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€61 δις.
51% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€66 δις.
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€4,0 δις.**
41% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

197.000
10% συνόλου ασφαλισμένων στον ΕΦΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€4,9 δις.
18% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,1 δις.
23% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,1 δις.
27% συνόλου****

* 21.075 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2017 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στον ΕΦΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh

B-1000 Bruxelles

T: +32 (0) 2 662 26 85

E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

